

TANTÁRGYI TEMATIKA

BTMMN004 Diszkurzív alakzatok II.: Korszakolás, kánon, paradigma, episztémé ea.

Tantárgy neve: Diszkurzív alakzatok	Tantárgy Neptun kódja(i): BTMMN003, BTMMN004, BTMMN005 (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
	Tantárgyfelelős intézet: ME BTK Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet
	Tantárgyelem: K (K: kötelező, KV: kötelezően választható, SZV: szabadon választható)
Tárgyfelelős (név, beosztás): Darab Ágnes egyetemi docens	
Közreműködő oktató(k): Darab Ágnes egyetemi docens	
Tantárgyi egység: Diszkurzív alakzatok II.: Korszakolás, kánon, paradigma, episztémé ea.	
Tantárgyi egység Neptun kódja: BTMMN004 (E Neptun kód a nappali képzésre vonatkozik. A levelező képzés Neptun kódjában a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)	
Javasolt félév: 1Ó (A szak keresztféléves meghirdetésben nem indul, így páratlan számú félév tárgyait csak ősszel, páros számúéit csak tavasszal lehet felvenni.)	Előfeltétel: nincs (E Neptun kód(ok) a nappali képzésre vonatkozik/vonatkoznak. A levelező képzés Neptun kódjaiban a számjegy előtti N betűt L betűre kell cserélni!)
Óraszám/hét: 1 (A nappali képzés heti óraszámja 14 héten át. A levelező képzések féléves óraszámja a következő: heti 1 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 5, heti 2 nappali tagozatos óra esetén a levelező tagozat féléves óraszámja 10 stb.)	Számmonkérés módja (a/gy/k/b): kollokvium (A teljesítés követelményeit lásd alább a <i>Félévközi számmonkérés módja és értékelése</i> pontnál.)
Kreditpont: 2	Tagozat: nappali (A tantárgy és a tantárgyi egység adatai és követelményei azonosak a levelező tagozaton is, egyedül a Neptun kód különbözik.)
<p>Tantárgyi egység feladata és célja (röviden összefoglalva): A paradigma, illetve az első paradigmaváltás, az első kánonok és az erre épülő első irodalom- és művészettörténeti korszakolási kísérletek az ókorba vezetnek vissza. A fogalmak keletkezésének, illetve a velük nevesített folyamatok és jelenségek működésének bemutatására koncentrálnak kezdeti alapvetésként. A fogalmakkal megjelölt jelenségek és folyamatok bemutatása képezi a kurzus második tematikus egységét. Ezek elemzése alapján összegezzük a címbeli fogalmakkal megnevezett jelenségekre vonatkozó tapasztalatokat és azokat a sajátosságokat, amelyek az antikvitást követő évszázadokra is kihatottak, sőt normatív érvényűek voltak olykor nemcsak a modernitásig, hanem napjainkig</p> <p>Fejlesztendő kompetenciák:</p> <p><i>tudás:</i> A hallgatók átfogó ismereteket szereznek az irodalomtudomány alapvető elméleti kérdéseit, ezek történeti, változó és folyamatszerű összefüggéseit és terminológiáját illetően. <i>képesség:</i> A hallgatók megtanulják az irodalom jelenségeit a maguk történetiségében, változásaiban és változatosságában értelmezni. <i>attitűd:</i> A hallgatók a vizsgált jelenségeket történeti, kulturális és társadalmi meghatározottságukban értelmezik, folyamatosan és következetesen bővítve ismereteiket. <i>autonómia és felelősség:</i> A hallgatók megtanulnak tudatosan reflektálni az irodalmi és kulturális jelenségekre; kritikus tudatossággal lépnek fel a szakterületükhöz kapcsolódó kérdésekben.</p>	
Tantárgyi egység tematikus leírása 14 heti bontásban:	
1. Bevezetés: fogalmak, etimológiák, jelentéstörténet	

- 2-3. A szempontrendszer (a 4 arété) megjelenése, avagy kezdetben volt a retorika: Aristotelés, *Rétorika* 3. könyv; Theophrastos; a hellénisztikus kánonok
 4-7. Az irodalomtörténet-írás első kísérlete: Cicero *Brutus*
 8-9. Művészettörténet és vizuális analógia: id. Plinius, *Természetráajz*
 10-13. Irodalomtörténet, komparatisztika, korszakolás, kánon: Quintilianus: *Szónoklattan*
 14. Összegzés, kitekintés: egy új paradigma formálódása az irodalomtörténet-írásban

Félévközi számonkérés módja és értékelése (prezentáció, zárthelyi dolgozat, szemináriumi dolgozat beadása stb.):

A félévközi számonkérés módját és értékelését a félév kezdetekor a tantárgyi egység oktatója határozza meg.

Gyakorlati jegy/kollokvium teljesítésének módja és értékelése (félévközi teljesítmény aránya a beszámításnál, ponthatárok stb.): K

A kód jelentése:

A = a tantárgy aláírással zárul, amelyben kétfokozatú az értékelés (nem megfelelt, megfelelt). A hallgató legfeljebb az óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás nem szereshető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen.

K = a tantárgy kollokviummal zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). Az előadások óraszámának legalább 60%-án kötelező a hallgató részvétele, amit jelenléti ívre vezetett aláírásával igazol. Az ennél többet mulasztó hallgató nem kaphat aláírást és nem vizsgálhat. Az előadáshoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), legfeljebb akkora számban, mint a tantárgyi egység kreditpontszáma.

Amennyiben az előadáshoz zárthelyi dolgozat(ok) társul(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a kollokviumon is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

SZ = a tantárgy gyakorlati jeggyel zárul, amelyben ötfokozatú az értékelés (1–5). A hallgató legfeljebb a szemináriumi óraszám 30%-át mulaszthatja el következmények nélkül, az ezt meghaladó mértékű hiányzás – kivéve az igazolt betegség miatti hiányzást – esetén az aláírás és a gyakorlati jegy nem szereshető meg. Az igazolt hiányzás pótlási feltételeit az oktató ismerteti. Az aláírás feltétele, hogy az oktató által a félév során támasztott prezentációs és beadási kötelezettségeknek a hallgató maradéktalanul eleget tegyen. A szemináriumhoz évközi zárthelyi dolgozat(ok) társulhat(nak), annak/azoknak az eredménye legalább 30%, legfeljebb 40%-os súllyal esik latba a záró osztályzatban. A zárthelyi dolgozat(ok)ról az oktató a tárgy félévi meghirdetésekor a Neptun rendszerben ad tájékoztatást. A szakmai követelményekhez képest a hallgatónak minden zárthelyi dolgozatában és a beadott szemináriumi dolgozatában is legalább 50%-os felkészültséget kell igazolnia ahhoz, hogy az elégséges (2) osztályzatot megszerezze.

KSZ = a tantárgy kollokviummal és gyakorlati jeggyel záruló tantárgyi egysége(ke)t egyaránt tartalmaz. Az előbbiekre a K, az utóbbiakra az SZ kódnak megfelelő értékelés vonatkozik.

Kötelező irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Arisztotelész, *Rétorika*, 3. könyv, ford., jegyzet és utószó Adamik Tamás, Gondolat, Bp., 1982.

M. Tullius Cicero, *Brutus*, ford. Krupp József = *Cicero összes retorikaelméleti művei*, szerk. Adamik Tamás, Kalligram, Bp., 2012, 503-608.

Idősebb Plinius, *Természetráajz*. Az ásványokról és a művészetekről, ford. Darab Ágnes és Gesztelyi Tamás, Enciklopédia, Bp., 2001, XXXIV 49–65; XXXV 53–111.

Marcus Fabius Quintilianus, *Szónoklattan*, ford. Adamik Tamás, Csehy Zoltán, Gonda Attila, Kopeczky Rita, Krupp József, Polgár Anikó, Simon L. Zoltán, Tordai Éva, Kalligram, Pozsony, 2008, XII, 10, 37–131.

George A. Kennedy (Ed.), *The Cambridge History of Literary Criticism: Classical Criticism*, Cambridge, Cambridge University Press, 1989, 235–241, 286–291.

Adamik Tamás, Bevezetés = Marcus Fabius Quintilianus, *Szónoklattan*, Kalligram, Pozsony, 2008, 17–59.

Havas László, Utószó = *Cicero válogatott művei*, Európa, Bp., 1987, 507–530.

Darab Ágnes, A saját és az idegen. A római kánonképződés. *Antik Tanulmányok* LIV. (2010) 239-252.

Darab Ágnes, *Plinius Természetráajza*, Anekdotikus narráció és enciklopédikus gondolkodás. Gondolat, Bp., 2012.

Kálmán C. György, A kis népek kánonjainak vizsgálata, *Helikon* XLIV, 1998/3, 251–267. A Debreceni Irodalmi Napok „Az irodalomtörténet-írás esélyei” című konferenciáján elhangzott előadások szerkesztett szövegei: *Alföld* 63 (2012)/3, 36-106.

Ajánlott irodalom a tantárgyi egység egészéhez vagy 14 heti tematikus leírásának megfelelő beosztásban:

Erwin Panofsky, *Az emberi arányok stílustörténete*, ford. Vekerdy László, Magvető, Bp., 1976, 15–24.

Ernst H. Gombrich, *Művészet és fejlődés*, ford. Széphelyi F. György, Corvina, Bp., 1978, 8–75.

Bezczky Gábor, Kánon és trópus, *Helikon XLIV*, 1998/3, 261–267.

Jan Assmann, *A kulturális emlékezet*, Atlantisz, Bp., 1999, 103–128.

Rohonyi Zoltán, Kánon, kánonképződés, kanonizáció = Rohonyi Zoltán (szerk.), *Irodalmi kánon és kanonizáció*, Osiris, Bp., 2001, 7–15.

Boka László, A divattól a kultuszig = Dobos István, Szegedi-Maszák Mihály, *Kánon és kanonizáció*, Csokonai, Debrecen, 2003, 35–50.

Kocziszky Éva, Dionysosi intenzitás és tudománykritika. Görögország romjai a 20. század eleji német költészetben. *Ókor IX/2*. (2010) 40-51.

William Dominik, Jon Hall (edd.), *A Companion to Roman Rhetoric*, Wiley Blackwell, 2007.